

Křesťanský hebraismus v raném novověku

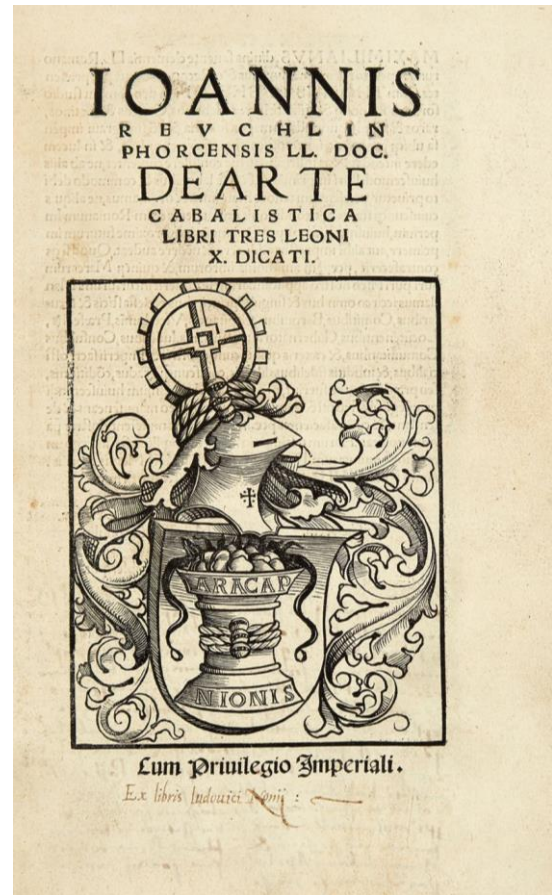
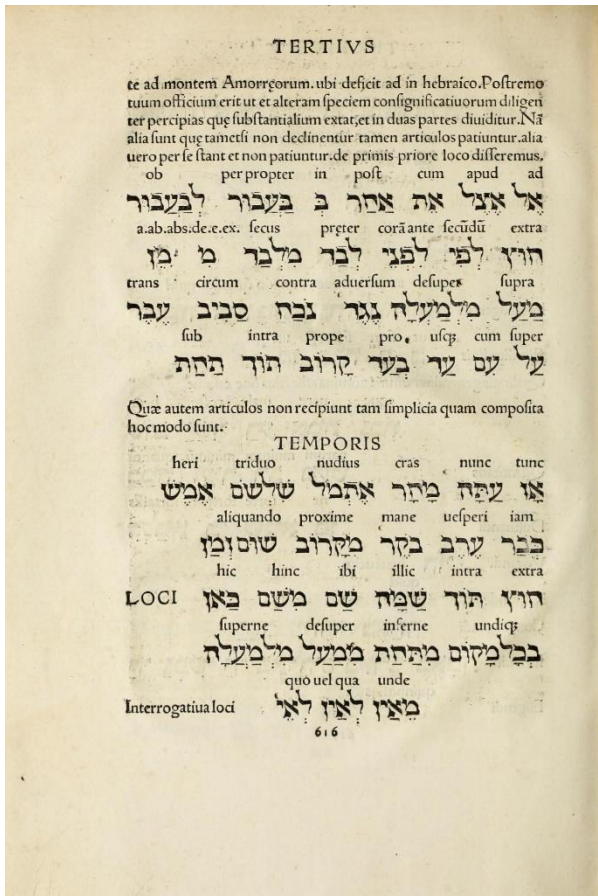
Zájem křesťanských intelektuálů o judaismus ve středověku

- „objev“ Hebrejské bible, viktoríni
- komunikační jazyk
- výklad bible jako pole, na kterém se obě skupiny setkávají
- „objev“ Talmudu; Pařížská disputace; studie a překlady Milana Žonci

Raný novověk

- Itálie – Giannozzo Manetti (1396–1459) – učí se nejen latinu, ale také řečtinu a hebrejštinu. Potřeba překladu biblických textů z originálu.
- Pico della Mirandola (1463–1494) – setkání s Ficinem, jenž překládá Platóna do latiny, podporuje jej Lorenzo Medici.
- Koncept „prisca theologia“ (starobylá teologie) – představa existence původní jedné teologie) – tu Ficino a Pico hledají v různých starých textech. *Philosophia perennis* – sdílená, společná pravda.
- Pico se zajímá o hermetické spisy (→ *Corpus Hermeticum*, přel. částečně Ficino do latiny; viz překlad Radka Chlupa, 2007).
- Flavius Mithridates – židovský konvertita ke křesťanství vyučuje Pika a překládá pro něj kabalistické texty do latiny (*Bahir*, kusy *Zoharu*... přes 3000 stran).
- Johannes (Josef) Pfefferkorn (1469–1523), židovský budižkničemu, uvězněn za krádež, pak konvertuje ke křesťanství, spojuje se s dominikány proti Židům. Oslovuje císaře Maxmiliána I. se žádostí, aby zabavil a zničil všechny židovské knihy. Otázku má roku 1510 zodpovědět spolu s dalšími právníky Johan Reuchlin (1455–1522).
- Reuchlin byl osloven nejen jako právník, ale také jako znalec židovské literatury – studoval hebrejštinu, v roce 1490 navštívil podruhé Itálii a setkal se s Pikem, začal se zajímat o kabal; hebrejštinu jej učil Ovadja Sforno.
- Reuchlin píše gramatiku a lexikon hebrejštiny – *De rudimentis hebraicis* (1506).
- Píše spis o kabale, *De verbo mirifico* (1497), *De arte cabalistica* (1517).

- Reuchlinova odpověď: Židovské knihy protikřesťanské výpady téměř neobsahují; židovské písemnictví bychom měli nejprve studovat – návrh vytvoření profesur hebraistiky; odpor dominikánů.
- Další generace křesťanských hebraistů – Sebastian Münster (1488–1552) – známý jako autora díla Comographia (1544); hebraista, žák Eliji Levity. Přeložil Hebrejskou bibli do latiny (1546).

Sebastiani de Munsteri prodijij & c.
I. A. A. 9.

מקדשי

עשרים וארבע

ספרי המכתב הקדוש עם עתיקתו כל
מלשון רומיים (עם פירושי עזר על ספרים המפורסם וקשים)
נמצא מה בענין טעם על ידי א' ב' כ' ס' ט' י' י"ב

cc Musaei Joannis Mariae Reginaldi & fratris Oederici Medici
ex auctoritate Praesidis. . . 1807

EN TIBI LECTOR

Hebraica Biblia, latina planeq; noua

SEBAST. MUNSTERI TRALATIONE, POST OMNES OM-
NIA HACTENUS UBIBUS GENTIUM ADICTIONES EULGETA, & QUOD FIERI POTUIT, HE-
BRAICE VERITATI CONFORMATA: ADICITIS IN SUPER: RABINORUM COMMEN-
TARIJ ANNOTATIONIBUS HAUD POCNITENDIS, PULCHRE & VOCE
ambigua, & obfcuriora quaeq; loca
elucidantibus.

*Accesserunt in hac fecunda editione multae nouae annotationes, praefatae in Praefatione, atq; in publico
loco notae clauer reddidit, qd. ex Hebraice ueritate magis quam antea confirmantur.*

*Index quoq; praecipuarum sententiarum ex scripturis, ut oportet, pre-
misit, ut demum addidit qd.*

Sebastianus de Munsteri
BASILEAE
1746

בראשית

ברא אלהים את ה
שמים ואת הארץ
והארץ תהייתה ריקה
והחושך ימלא את
התהוה ורוח אלהים
מרמז על פני המים
והאלהים ברא את
הארץ ויבן עולם
אלהים ברא את
השמים ואת הארץ
והארץ תהייתה ריקה
והחושך ימלא את
התהוה ורוח אלהים
מרמז על פני המים
והאלהים ברא את
הארץ ויבן עולם
אלהים ברא את
השמים ואת הארץ

GENESIS

PRINCIPIO
creatus deus coe-
lum & terram. Ter-
ra autem erat in-
finita et inordinata.
Intraerat super
faciem abyssi & spi-
ritus dei mouebat
super faciem
aquarum. Dixit
deus: fiat lux. Et facta est lux.
Et creauit deus firmamentum in medio aquarum, & facta est firmamentum in die secundum. Et creauit deus terram, & collectis aquis aquarum uicinas, & in diebus quatuordecim. Et creauit deus herbam in terra, & fructus in semine in fructibus terrae, & factum est in diebus sex. Et creauit deus hominem in die septimo, & factum est in diebus sex. Et creauit deus hominem in die septimo, & factum est in diebus sex.

אמר הדעיר ובשטיאנוס מונשטר אל תלמידי לשון הקודש .

„Promlouvá nevýznamný Sebastian Münster k těm, kdo se učí svatý jazyk...”

[Bůh] má možnost vložit své slovo do čisté panny a přetvořit je v ní v dítě, které se z ní narodí bez porodních bolestí atd. ... On byl mesiášem, o němž prorokovali všichni proroci. ... Uzavřel s námi novou smlouvu (*brit chadaša*)...

גם אמרשית בירו להשמיע דברו הנכבד כהוג בתילה טהורה וליחתפעל בתוכה
במו ילד ולהולד ממונה בלא צער וחבלה ובמו שנבנס בה בך פלט ממונה ונשאר
בתולה מתחלה ועד סוף ואינו הילד שהיא שם הנכבד הלך על הארץ לג שנים
ברי להשיע ארד אדם בירושלם לבני ישראל לגאל אתם אבל הם היו עם קשי ע
ערת ולא רצה לקבל אתו ולא שעה ככל האותיות אשר עשה אנוש במוחו ובא
הגויים וקבלוהו באתכה ובחר אתם והנה יה' במקום ישראל לעם סגולתו ונעשה בני
אבתם בעבור אמונתם ו
הנבואים והוא הלך על הארץ ל' שנים קודם שתיה מהגלה לבאי שלם אבל מיר הנה
מהגלה לישראל איך היא משיה ה' ועשה גסים ונמלאות אשר לא עשה שום נביא
במוחו והנה מראה לכל העולם איך היא בא למדות את האדם מן העון כמו שנ' כי
פישתהו והוא מהולל מפשינו . וכנת עפני ברית הנשר כמו שנ'
פירמיתה הנה ימים באים נאם והנה וכנתי את ישראל וארד והנה ברית הנשה
ולא כברית אשר כנתי את אבתם בירמיהו את הירמיהו בקרפס וגו' . משמע מן
הפסקאות האלו שיברית וחנה עם בני ישראל ברית הנשה ולא כברית אשר ברית עם
אבתם שברית עמו להמול כל נער אבל זה המרת והנה ברית אחרת והוא הסיכול

Co bylo tím jejich hříchem, za nějž došlo k tomuto exilu po [zničení] druhého Chrámu, jenž je delší než exil po [zničení] prvního Chrámu? Jde o to, že když přišel mesiáš do jejich země, odmítli jej přijmout a naslouchat mu. Namísto toho jej pronásledovali až k smrti, ačkoli viděli jeho zázračné a úžasné činy, které žádný člověk jako on neučinil. Ale oni v něj neuvěřili. Proto nebohou být, nedej Bože, očistění a jsou uvrženi do temnoty a stínů.

גְּרָאָה וְלֹא נִשְׁמַע שׁוֹמֵם וְחִמָּה אִמִּי בֵּת קוֹל אַחַת : וַיְמַח הַיְתָה הַיְאָרֵי
הַטְּאָתָם אֲשֶׁר בַּעֲבוּרָהּ הַיְתָה גְּלוּתָהּ הַזֶּה אַחַר בֵּית שְׁנֵי אַרְבָּב מִגְּלוּת בֵּית רִאשׁוֹן אֱלֹהֵי
כִּי כִשְׁבָא מְשִׁיחַ לְאַרְצָם מֵאַנּוּי לְקַבֵּל וְלִשְׁמַע אֹתוֹ אֲבָל כְּרִמּוֹ אַחֲרָיו עַד-מוֹת אִמְלִלוּ
בְּשִׁנְאֵי מַעֲשָׂיו וְנִמְלָאִים וְנִנְרָאִים אֲשֶׁר לֹא-עָשָׂה אֲנֹכִי בְּמוֹתוֹ דְּהֵם לֹא הֶאֱמִינוּ בוֹ .
וְלָכֵן אֵין לְהֵם הוּוֹ בְּפִנְיָהּ וְנִשְׁלָבִים בְּחֻשָׁד וְנִצְלָמוֹת וְאֲבָרִין לְעוֹלָם עַד-
שְׁיִחָרְרוּ וּמִזְרִין אֵלָיו ! מִזְּחָה כְּנֶגֶד מִזְּחָה ! וַיְחַמֵּךְ כְּפִוְתֵיהֶם מִתְּעִים
אֶת-פְּתָאִים תִּיחֻדִים עַד-הַיּוֹם הַזֶּה שְׂאִינָם מְכִינִים אֶת-הַדְּבָר בְּאַמְרָם הַנֶּחֱמָ מַעֲט שֵׁם
וַיַּעֲט שֵׁם וְהִנֵּה אֵין לְהוֹן הַשְׂוֵעָה וְלֹא-הַגְּאֻלָּה וְכֵן לְעוֹלָם יִתְעוּ אַתֶּם בְּאַמְרָם תִּגְרָה
בְּיַחַד הַיְמָן יִכְלֹה תְּמַשִּׁיחַ וּבְשִׁמְאֹתָר לְבָא זֶה הַיְמָן אִי אֹמְרִים בְּחֻזָּה וְיָמָן יִכְלֹה .

A nyní promluví k vám, Židé! Proč činíte toto velké zlo svým duším?

וַעֲתָה אֲדַבֵּר אֵלֵיכֶם תִּיחֻדִים לְפָנֶיךָ אַתֶּם עוֹשִׂים רַעַח גְּלוּלָה עַל-נַפְשֹׁתֵיכֶם

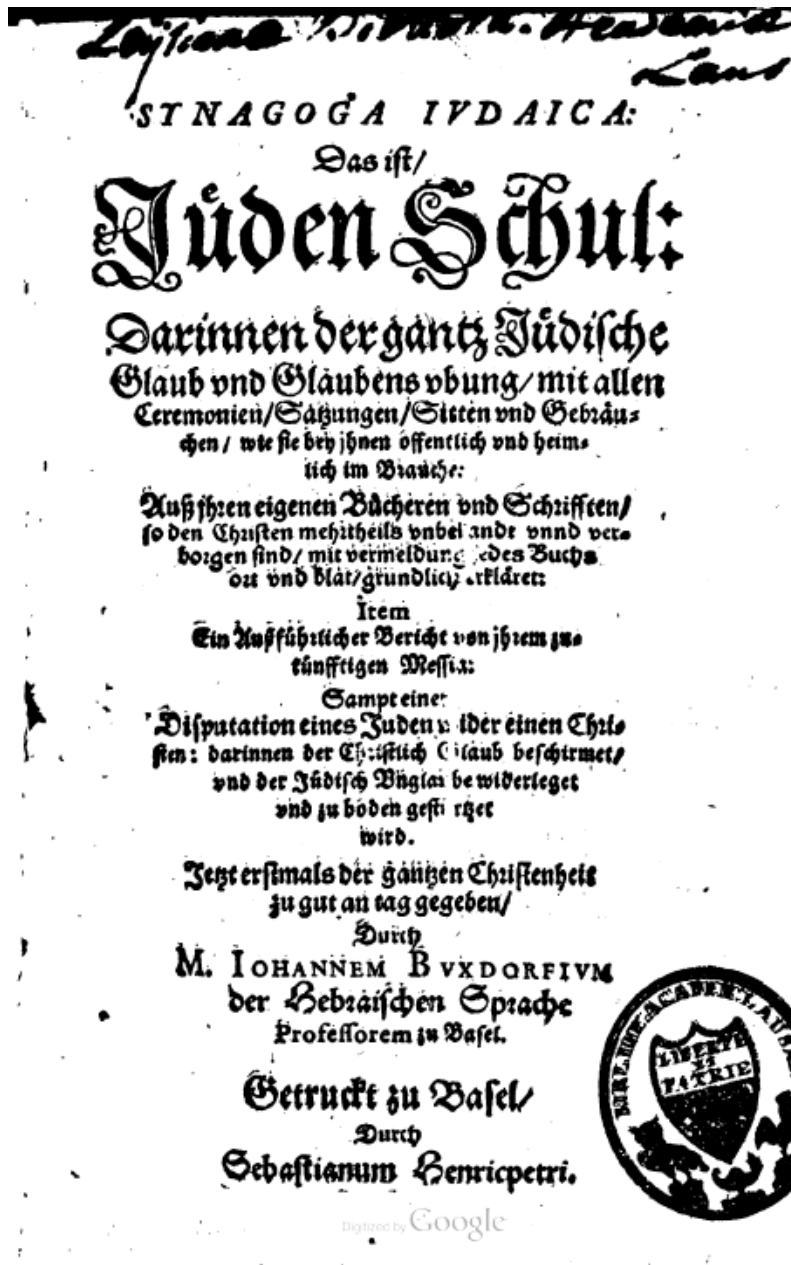
Vaši rabíni mění verše Písma jak se jim zachce.

וְנִפְתִּיכֶם מְשִׁנִּים הַמִּקְרָאִית לְמִי רִצּוֹנָם

Což jste v roce (5)262 (1502) nekonali pokání ve všech zemích po celé diaspoře, protože měl přijít mesiáš téměř onoho roku? [Nepřipravovali se na to] mladí, staří, děti i ženy, kteří takovéto pokání nikdy předtím nevykonávali?

וַחֲלָא אַתֶּם בְּשִׁנְיָהּ רִסְבַּ לְמִסָּ עֲשִׂיתֶם הַשׁוּבָה בְּכָל-מוֹשְׁבֵיתֵיכֶם וּבְכָל-הָאַרְצוֹת בְּכָל-הַ
הַגְּלוּלָה אִיהָ מְשִׁיחַ יִכְלֹה בְּמַעֲט שְׁנָה הַמִּימָרֵי נַעַר וְנָסֶן טַח וְנָשִׂים אֲשֶׁר לֹא נַעֲשָׂה
בְּעוֹלָם הַשׁוּבָה זֶה . אִמְלִלוּ הִכִּי לֹא נִתְגַּלָּה לְכֶם אִמְלִלוּ אִיתְּ אַחַת אִי

- Johannes Pfefferkorn a vznik žánru polemických etnografií.
- Johannes Buxtorf I (1564–1629), Johannes Buxtorf II (1599–1664); *Juden Schul* (1603). Jazykové mutace; ostatní Buxtorfovy spisy (slovník, gramatika, bibliografie, zkratky, epistolografie, překlady).

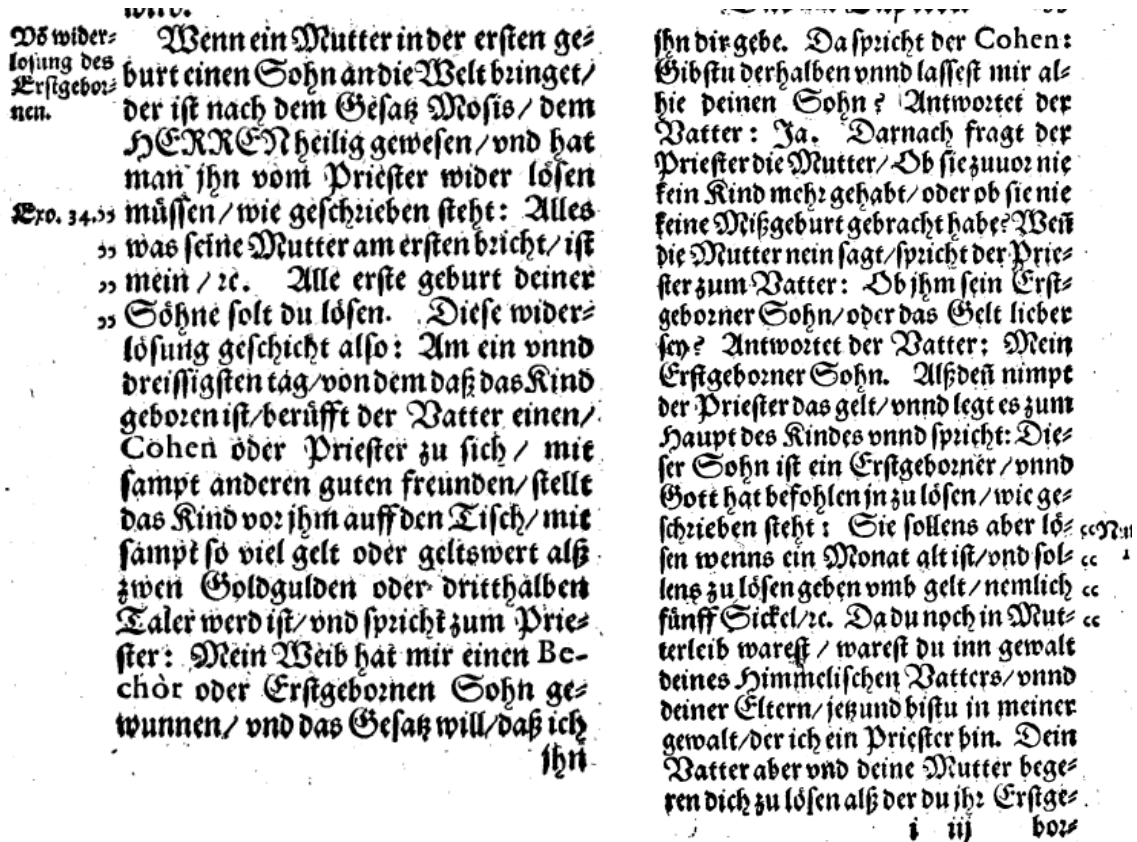
Kapitola II – O narození a obrízce Židů a jak mají být k židovskému životu vychováni (Von der geburt und Beschneidung der Juden und wie sie das jüdisch leben erzogen werden)

CAPVT II.
Von der Geburt / vnd Beschneidung der Juden / vnd wie sie in das Jüdisch Leben erzogen werden.

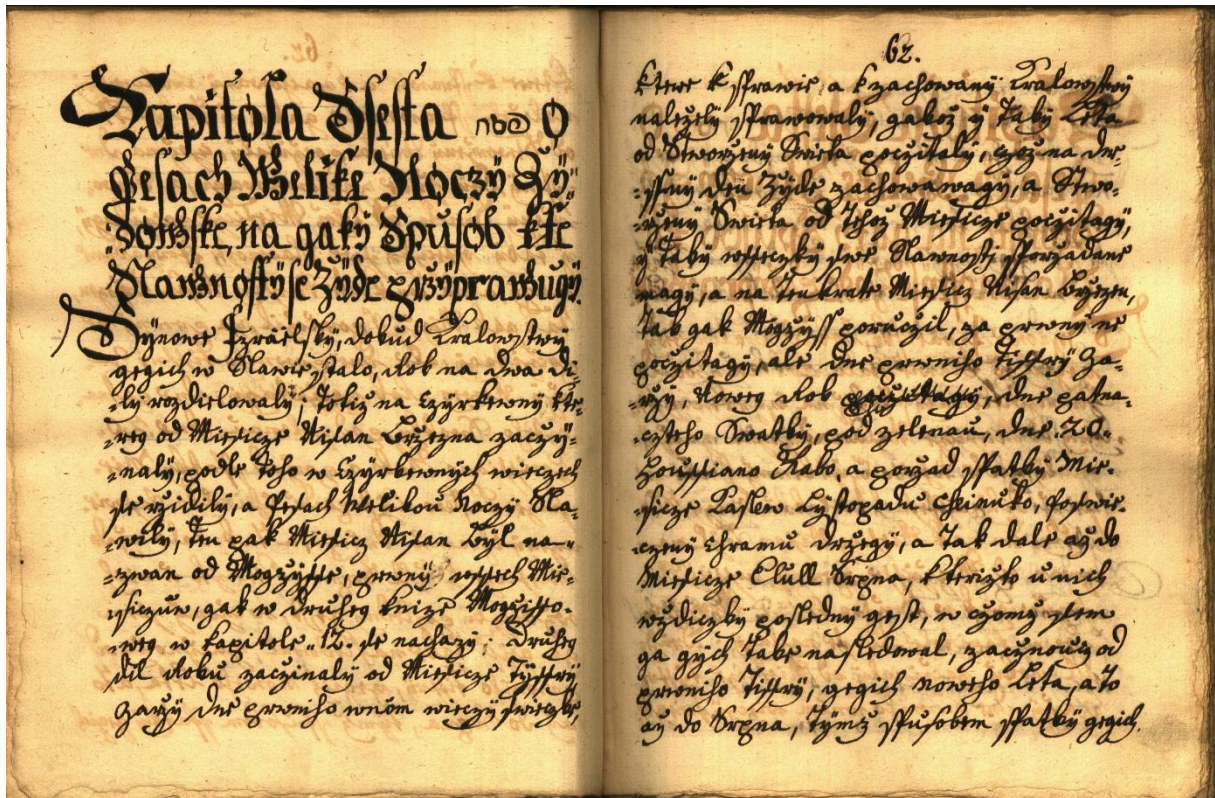
[O vykoupení prvorozeného]

Vlevo: Když matka přivede na svět při svém prvním porodu syna...

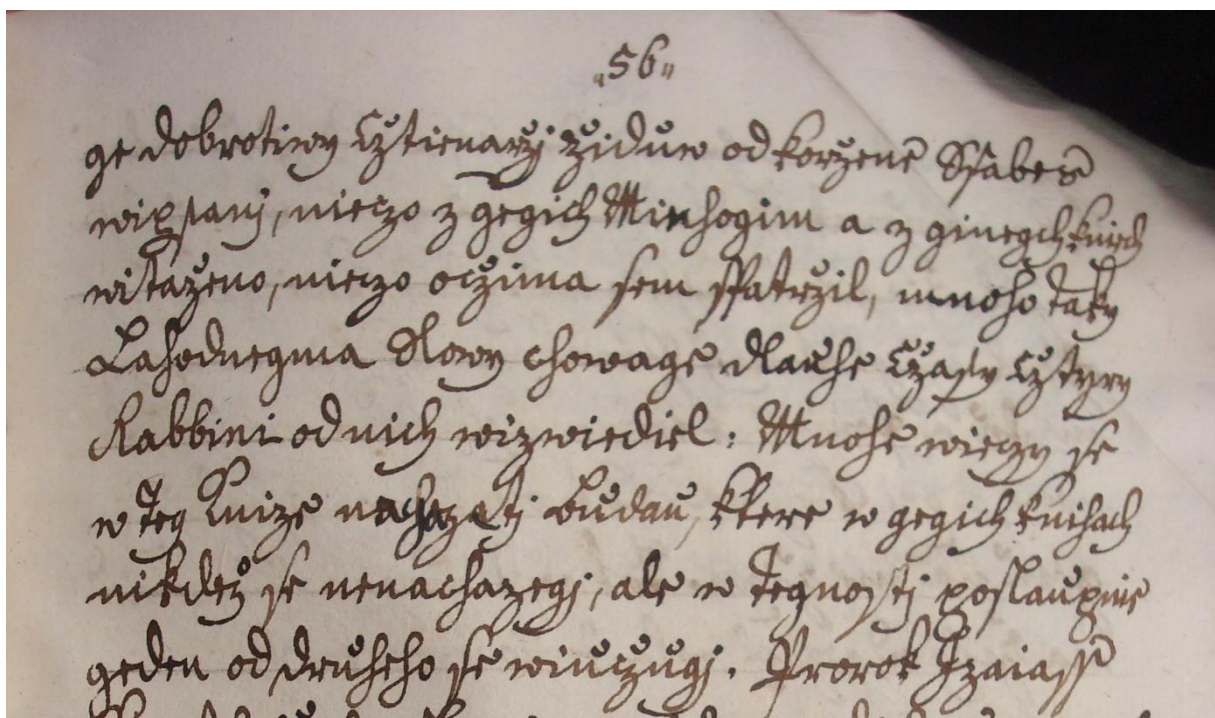
Vpravo: Takto praví kohen...

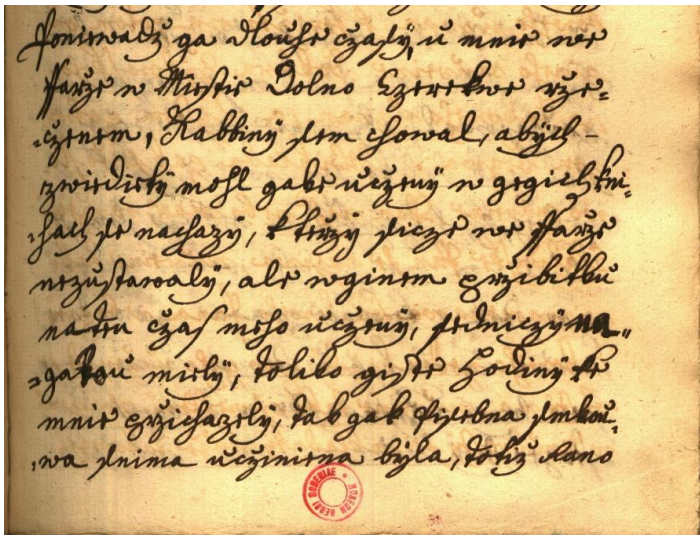
- Problém „antropologii“ Židů (Yaacov Deutsch); autoři: židovští odpadlíci, později nežidovští učenci.
- Konverze v raném novověku (Elisheva Carlebach)
- Ustrnutí etnologií ve stereotypu, slepá větev, ze které neroste moderní akademické studium judaismu a židovské kultury.
- Wilhelm Gesenius (1786–1842); od roku 1810 v Halle; slovník od 1806–7, gramatika od 1813.

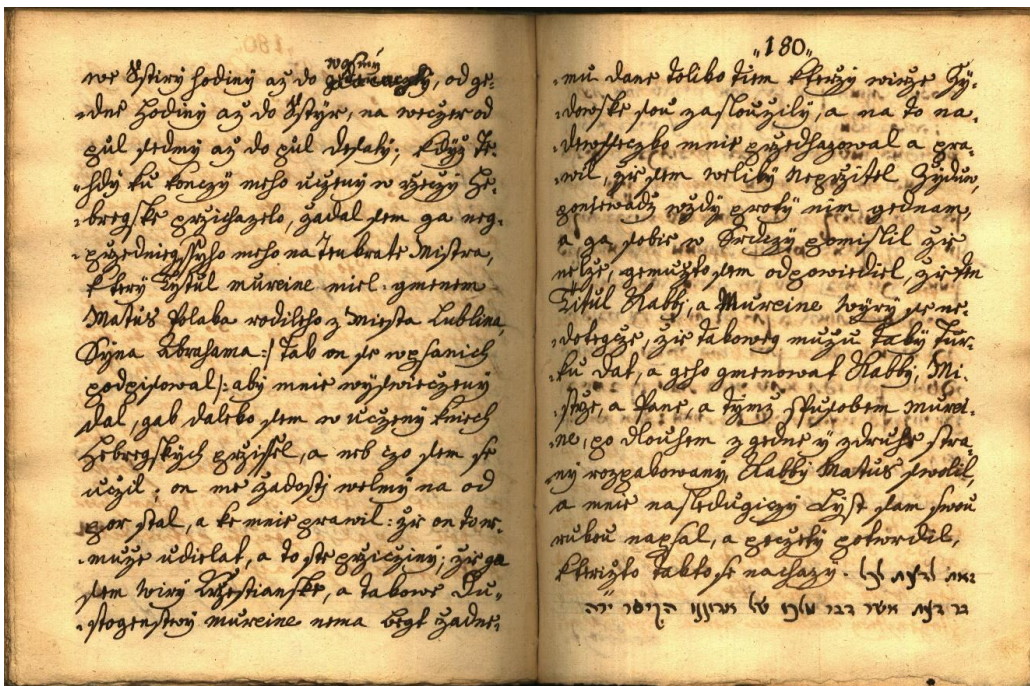
MŽ II. 61v-62r.

MŽ I, 56r; ř. 2: něco z jejich Minhogim a z jiných knih vytaženo, něco očima sem spatřil, mnoho taky lahodnejma slovy chovaje dlouhé časy čtyry rabíni od nich vyzvěděl. Mnohé věci se s tej knize nacházeti budou, které v jejich knihách nikdy se nenacházejí, ale v tajnosti posloupně jeden od druhého se vyučují.

MŽ II, 179r. Já dlouhé časy u mě ve faře v městě Dolno Cerekve řečeném rabíny sem choval, abych zvědětí mohl, jaké učení v jejich knihách se nachází, kteří sice ve faře nezůstávali, ale v jiném příbytku na ten čas mého učení sednici nějakou měli, toliko jisté hodiny ke mně přicházeli, tak jak smlouva s nima učiněna byla, totiž ráno...

MŽ II, 179v–180r. Když tehdy ku konci mého učení v řeči hebrejské přicházelo, žádal jsem já nejpřednějšího mého na tenkráte mistra, který titul murejne měl, jménem Matuš Polaka, rodilého z města Lublina, syna Abrahama, tak on se v psaních podpisoval, aby mně vysvědčení dal, jak daleko sem v učení kněch hebrejských přišel, a neb co sem se učil; on mé žádosti velmi na odpor stál, a ke mně pravil: že on nemůže udělat, a to z té příčiny, že já sem víry křesťanské, a takové důstojenství murejne nemá bejt žádnému dáno, toliko těm, kteří víře židovské sou zasloužili, a na to na všecko mně předhazoval a pravil, že sem veliký nepřítel Židův, poněvadž vždy proti nim jednám a já sobě v srdci pomislil, že nelže...